

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Абрамова І. В., к.е.н., доцент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Основним джерелом забезпечення господарської діяльності підприємств, в тому числі і сільськогосподарських, необхідними фінансовими ресурсами є прибуток. Проте на сьогодні фінансовий стан аграріїв характеризується як незадовільний.

Одним із факторів економічного зростання сільськогосподарських підприємств є їх належне кредитне забезпечення. Кредитозабезпеченість дає можливість сільськогосподарським товаровиробникам нарощувати обсяги виробництва та підвищувати конкурентоспроможність галузі.

Проблеми вдосконалення та розвитку кредитних відносин в аграрному секторі висвітлено у працях В.М. Алексійчука, О.Є. Гудзя, М.Я. Дем'яненка, І.Г. Кириленка, М.Й. Маліка, П.Т. Саблука та ін.[1, 2, 3]. Однак, на сучасному етапі, залишаються чітко не визначеними та достатньо не обґрунтованими проблеми й перспективи кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Важливість вирішення цього питання дає підстави стверджувати, що воно потребує проведення окремого дослідження.

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування проблем та розробка

практичних рекомендацій щодо поліпшення кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Об'єктом дослідження є процес кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Результати дослідження. В Україні доступ до позичкових ресурсів був і залишається досить складним для аграрних товаровиробників. Згідно з результатами опитування Міжнародної фінансової корпорації (МФК), 75% агропідприємств мають обмежений доступ до банківських кредитів. Основними джерелами фінансування господарської діяльності для них лишаються власні кошти (нерозподілений прибуток – для 60% респондентів, особисті заощадження – для 13%). Банківські кредити отримують лише 28 % агропідприємств [4].

Наразі, кредитори більш охоче видають аграріям короткотермінові позики (на термін до 12 місяців) на поповнення обігових коштів (проведення посівної, збору врожаю тощо). Складніше отримати позики на реалізацію інвестиційних проектів (закупівля обладнання, техніки, будівництво елеваторів, овочесховищ тощо) – на п'ять і більше років. Крім того, банківські установи більш охоче взаємодіють з великими господарствами та агрохолдингами, які мають в управлінні десятки і сотні тисяч гектарів землі. Умови кредитування для цих суб'єктів більш лояльні (у т.ч. дешевші) у порівнянні з середніми (від 1 до 10 тис. га землі) та малими (до 1 тис. га) господарствами.

Середнім господарствам складніше отримати позики, ніж агровелетням, однак теж реально. При ухваленні рішення про видачу позики таким підприємствам банки приділяють значну увагу кредитній історії потенційних позичальників, прозорості структури їх власності, ризиковості бізнесу. Обов'язковою складовою при аналізі їх роботи є офіційна фінансова звітність та якісно підготовлений бізнес-план.

Що ж до невеликих фермерських господарств, то хоч банкіри і переконують, що готові кредитувати і їх, на практиці роблять це вкрай неохоче. При цьому умови кредитування зазвичай не підйомні для більшості потенційних позичальників. Крім високої вартості позик, велика проблема для фермерів – це застава. Банки зазвичай вимагають, щоб її вартість удвічі перевищувала розмір позики. При цьому перелік предметів застави, які банки готові брати, доволі вузький. Це здебільшого сільськогосподарська техніка (причому – нова, або доволі нова, що прослужила до трьох років), або більш-менш ліквідні об'єкти нерухомості (бажано – житлова або комерційна площа у містах). Значно рідше приймається забезпечення у вигляді майнових прав на майбутню сільськогосподарську продукцію (майбутній урожай, приплід худоби тощо). Саме такі високі вимоги закривають кредитні двері перед 90 % малих господарств [4].

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що основними проблемами кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств є: зменшення обсягів державної фінансової підтримки сільського господарства; недоступність кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки; неврахування сезонного характеру аграрного виробництва; відсутність кредитних установ в сільській місцевості; відсутність належної застави; відсутність у аграріїв необхідних знань та досвіду з питань залучення й раціонального використання кредитних ресурсів тощо (табл. 1).

Основними завданнями щодо поліпшення кредитування сільськогосподарських підприємств мають стати розширення можливостей та сприяння розвитку альтернативних фінансових установ (кредитних спілок) та розробка і застосування всіх можливих інструментів для залучення капіталу при кредитуванні сільського господарства. Наразі, аграрні підприємства використовують різні кредитні інструменти з метою покриття потреб виробництва у фінансових ресурсах. Серед них найбільшого поширення набуло банківське кредитування. Водночас подальший розвиток системи фінансово-кредитного забезпечення аграріїв залежатиме від їх вміння залучати і інші банківські продукти, такі як фінансовий лізинг, що сприяє оновленню матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств та факторинг, який спрямований на кредитування оборотного капіталу суб'єктів господарювання. Крім того, важливим є забезпечення

раціонального використання та збільшення обсягів бюджетних коштів, спрямованих на кредитування аграрного сектору економіки країни, залучення іноземних кредитів тощо.

Таблиця 1

Проблеми кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств та можливі шляхи їх вирішення

Проблема	Шляхи вирішення
Зменшення обсягів державної фінансової підтримки сільського господарства	Розробка та реалізація нових, адекватних сучасним умовам підходів до фінансово-кредитного забезпечення галузі.
Відсутність кредитних установ в сільській місцевості	Формування мережі кредитних установ в сільській місцевості (зокрема, кредитних спілок) та залучення існуючих кредитних установ до розширення операцій із сільськогосподарськими товаровиробниками.
Високі відсоткові ставки	Компенсація частини вартості позики за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів. Нарощення обсягів лізингового та факторингового кредитування аграріїв.
Надання короткотермінових кредитів без врахування сезонні та циклу сільськогосподарського виробництва	Гарантування кредитними установами узгодженості між строками кредитування та виробничим циклом у сільському господарстві.
Відсутність знань та досвіду з питань залучення та раціонального використання кредитів	Підготовка та навчання працівників, відповідальних за одержання й використання кредитних ресурсів.

Джерело: власні дослідження.

Висновки та пропозиції. Встановлено, що несприятлива економічна ситуація, в якій перебувають сільськогосподарські товаровиробники та відсутність відпрацьованої системи їх кредитного забезпечення, яка б урахувала специфіку розвитку сільськогосподарської галузі є важливою причиною незадовільного фінансового клімату аграріїв. Вирішення зазначених проблем потребує створення спеціальних кредитних установ в сільській місцевості (зокрема, кредитних спілок), залучення існуючих кредитних установ до розширення операцій в сільській місцевості, встановлення державними та іншими кредитними установами пільгових умов кредитування для сільськогосподарських підприємств, гарантування кредитними установами узгодженості між строками кредитування та виробничим циклом у сільському господарстві, підготовка та навчання працівників, відповідальних за одержання та використання кредитних ресурсів тощо.

Використані джерела інформації

1. Гудзь О.Е. Удосконалення механізму кредитних субсидій підприємств АПК / О.Е. Гудзь // Економіка АПК. - 2009. - № 9. - С. 59 - 61.
2. Кириленко І.Г. Деякі аспекти державної аграрної політики в Україні в умовах світової фінансової кризи / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2008. – №11. – С. 4-9.
3. Малік М.Й. Фінансово-кредитний механізм у розвитку аграрного підприємництва / М.Й. Малік// Фінанси України. – 2004. – №5. – С. 59-63.
4. Пасочник В. Агросектор і його кредитні врожаї / В. Пасочник // Дзеркало тижня. Україна. – 2012. – №16. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/agrosektor_i_yogo_kreditni_vrozhayi-101300.html